

## Národní park a lidé

# Průvodce geologií Šumavy

## aneb

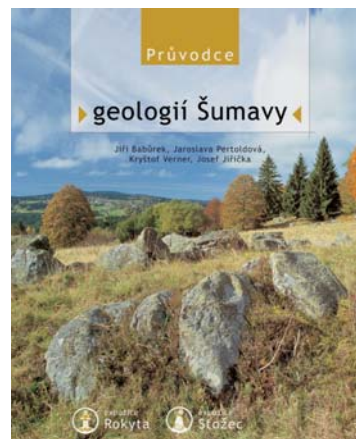
### šumavská krajina v geologii, geologie v šumavské krajině

Text: JOSEF JIŘIČKA

**Právě v těchto dnech vychází nová kniha s názvem Průvodce geologií Šumavy. O její vydání se zasloužily Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava a Česká geologická služba Praha. Publikace je zařazena mezi iniciativy Mezinárodního roku planety Země vyhlášeného světovými geovědními organizacemi a OSN pro rok 2008 a zároveň je vydávána k 15. výročí vyhlášení Národního parku Šumava.**

Název Průvodce pro tuto dlouho připravovanou knihu nebyl zvolen náhodně. Byl vybrán jako nejvhodnější k formě usilující o co největší názornost při popularizaci tak složité vědní disciplíny, jakou je geologie sama o sobě je, počínajíc užíváním nesmlouvavě odborné terminologie, ve které podle nejnovější praxe už i slovo žula ztratilo své dřívě pevné místo a bylo nahrazeno termínem granit. Přesto by bylo škoda vzdát se snahy učinit publikaci o geologii Šumavy čtenáři srozumitelnou, přimět ho, aby v ní nalistoval stránky popisující její krajinu, horniny nebo minerály. Grafická úprava Martina Doška a Lenky

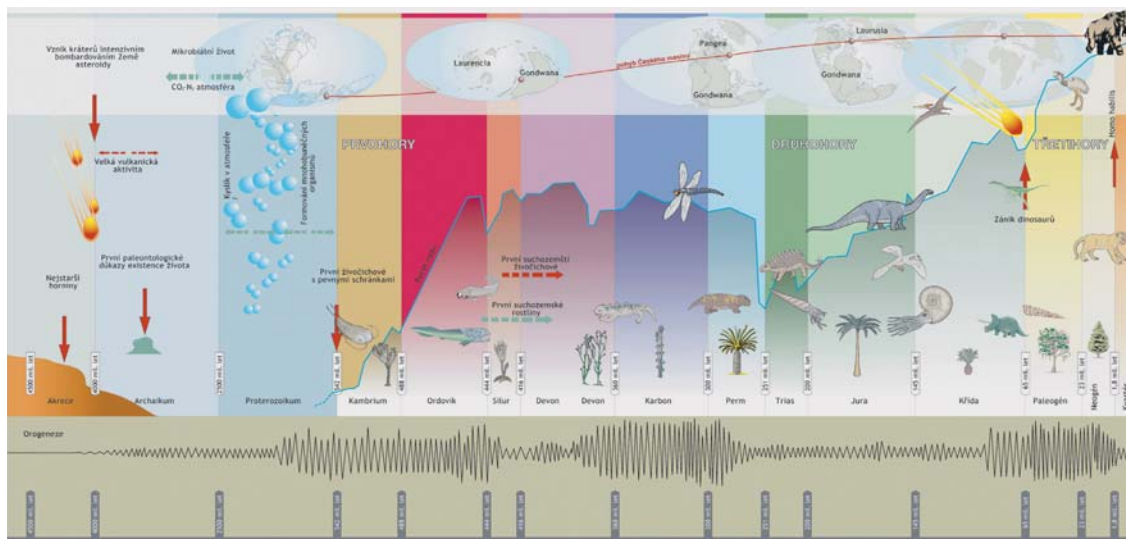
Šenkové dala publikaci potřebnou přehlednost a encyklopedickou formu. Cesta popularizace geologických věd už není zcela neprošlápaná. Dobře si ji osvojil geolog Petr Jakeš, jehož památce je publikace věnována. V předmluvě je zmíněn i profesor Stanislav Chábera, jehož kniha Příroda na Šumavě dávno patří do základního vybavení knihoven. Autoři publikace RNDr. Jiří Babůrek, Ph.D., RNDr. Jaroslava Pertoldová, CSc., RNDr. Kryštof Verner a ing. Josef Jiříčka, který na sebe vzal spíše roli organizátora, požádali o napsání předmluvy ke knize RNDr. Václava Cílka, CSc., který se úkolu zhostil znamenitě.



Titulní strana knihy.

#### O kraji, kde lidé, stromy a kameny jsou stejně důležité

Češi dlouho používali pro Šumavu prostý název „Les“. Barokní dějepisec Bohuslav Balbín ztožňoval Šumavu s hvozdem Gabreta, který pravděpodobně znal již velký antický geograf Claudius Ptolemaios. Od nejstarších dob až do dneška je Šumava považována především za jedno velké, špatně přístupné, a tedy



Ilustrace z knihy.

tajemné moře lesů pokrývajících chladné Pláně, jež jako stráž lemuje mírnou a vcelku úrodnou českou kotlinu.

V čem spočívá „šumavské tajemství“, které zde cítí snad každý citlivý návštěvník? Rakouský malíř a vizionář Alfred Kubin hovoří o Šumavě jako o zemi, kde lidé, stromy a kameny jsou stejně důležité. Ve vnitrozemí Čech máme dojem, že zde panuje člověk, ale na Šumavě cítíme, jak silný dovede být les a jak souvisí nejenom se samotným horninovým základem pohoří, ale také s houževnatou povahou lidí, jejich písněmi a pověstmi. Na Šuma-

vě se setkáváme se stromy a kameny jako rovný s rovným.

Geologického průvodce Šumavou proto můžeme číst dvojím způsobem. Jednak jako věcnou informaci o horninách, minerálech a nerostných surovinách, ale zároveň i jako jeden z klíčů k poznání duše tohoto kraje. Teprve se znalostí skal složených z „pestrých kamenů“, o kterých psal Adalbert Stifter, lépe pochopíme nejenom přírodní podmínky Šumavy, ale také její osobitou kulturu a možná i její obyvatel po generace formované dotykem žuly a dřeva. (Předmluva Václava Cílka)

Doslov ke knize napsal doc. RNDr. Zdeněk Kukul, DrSc., který ho s velkou znalostí Šumavy nadepsal **Geologie v šumavské krajině, šumavská krajina v geologii** a ukončil citátem:

„Jsou místa, o kterých můžeme tisíckrát číst, ale jejich krásu pochopíme teprve, když je spatříme,“ řekl J.W. von Goethe v roce 1757 a jeho výrok platí zvláště pro neobyčejné i ty neobyčejnější jevy neživé i živé šumavské krajiny.

Josef Jiříčka

Správa NP a CHKO Šumava  
josef.jiricka@npsumava.cz

## Odešel Josef Veselý

Text: JAKUB HRUŠKA

**V pátek 31. 3. 2006 nás bohužel neočekávaně opustil ve věku 63 let Ing. Josef Veselý, DrSc., pracovník České geologické služby. Jeho vztah k Šumavě a zejména šumavským jezerům byl dlouholetý a lze ho pokládat za iniciátora komplexního novodobého výzkumu šumavských jezer.**

V České geologické službě pracoval prakticky celou svoji dlouhou a velmi plodnou vědeckou kariéru. Jako absolvent pardubické VŠCHT se po absolutoriu zabýval vývojem iontově-selektivních elektrod v trutnovském Cryturu a je autorem významných patentů v tomto oboru. Začátkem 70. let 20. století ale definitivně zakotvil v tehdejší Ústředním ústavu geologickém a začal se zabývat geochemií. Postupně se přes rutinní geochemickou prospekci propracoval k tématu, v němž posléze dosáhl světové slulosti – ke geochemii vod. Byl jedním z prvních v ČR, kdo systematicky zkoumal, okyselování vod a uvolňování kovů. Spolu s dalšími pracovníky provedl během 80. a 90. let systematické mapování geochemie povrchových vod v ČR v měřítku 1:50 000, a vzniklo tak světově unikátní dílo, které svou podrobností a rozsahem nemá dodnes konkurenci. Zabýval se také recentními jezerními a říčními sedimenty a historií kontaminace přírodního prostředí. V posledních letech se soustředil na problémy spojené s vlivem globálních změn na povrchové vody a začal spolupracovat s archeology na analýzách jezerních sedimentů v Egyptě.

O tom, že šumavská jezera jsou kyselá díky kyselému dešti vznikajícímu z emi-

si uhelných elektráren, zejména v bývalém východním bloku, se sice vědělo již od 60. let, ale problém nebyl, díky „nevhodnosti“ tématu a poloze většiny jezer „za dráty“ příliš zkoumán. Josef Veselý byl první, kdo v roce 1984 provedl kompletní chemické analýzy všech jezer a ukázal problém v plné nahotě. Absolvoval komplikované jednání s pohraničníky, aby byl k jezerům jako Prášílské, Laka, která ležela hluboko „za dráty“, vůbec vpuštěn. Jeho dlouholetý kolega a přítel prof. Steve Norton z University of Maine v USA se tak stal prvním Američanem, který se po roce 1948 dostal za železnou oponu z české strany. Dodnes na to vzpomíná s poznámkou, že mu není jasné, zda se více bál on, anebo pohraničníci.

Při svém výzkumu Josef Veselý spolupracoval s mnoha kolegy a institucemi, např. s dr. Janem Fottem z Přírodovědecké fakulty UK a zejména v posledních letech se skupinou v Hydrobiologickém ústavu AV ČR vedenou doc. Jiřím Kopačkem a dr. Jaroslavem Vrbou. Šumavská jezera se díky jeho výzkumům stala v Evropě pojmem dlouhodobé kvalitní vědecké práce a slouží dodnes jako srovnávací lokalita pro mnohé velké jezerní oblasti, jako jsou Alpy či skandinávská a tatrská jezera. Josef Veselý také ana-



Černé jezero. Foto: archiv Správy

lyzoval ve spolupráci s mnoha domácími i zahraničními kolegy jezerní sedimenty a rekonstruoval vývoj chemismu a oživení jezer od posledního zalednění. Zejména díky jeho aktivitám dnes patří šumavská jezera k celosvětově nejlépe probádaným jezerním ekosystémům

Josef Veselý byl autorem desítek vědeckých publikací ve špičkových vědeckých časopisech. Byl mezinárodně uznávanou osobností a spolupráce s ním si zahraniční kolegové velmi cenili. I v současné době se zabýval novými a novými problémy a svoje aktivity stále rozvíjel. Byl spíše soliterním typem badatele a bohužel tu po něm zůstává mnoho rozdělané práce, kterou nebude snadné bez jeho zapojení pro systematickou a beze zbytku perfektní práci dokončit. Bude nám všem chybět.

Jakub Hruška

Český geologický ústav  
hruska@cgu.cz